

UNA DE CORSARIS, FRANCESOS, ANGELOSOS... I ALGUN MARINER ESPANYOL

Fa uns anys publicàrem, juntament amb l'amic Eloi Beulas, un estudi sobre la ciutat de Mataró durant els anys de la Guerra del Francès (1). Les consultes que posteriorment vam poder realitzar a l'*Archivo Histórico de la Armada (Zona Marítima del Mediterráneo)*, de Cartagena, ens han proporcionat algunes dades més sobre aquella època de la història de Mataró, i que ara voldríem donar a conèixer.

Un dels documents als quals vam poder accedir es refereix a la comptabilitat de la Comandància Militar de Marina de la Província de Mataró (2). En ell, podem seguir les vicissituds que van passar els seus responsables en els primers anys de la Guerra.

LES PERIPÈCIES DE JOSÉ DE OLOZAGA.

Ja sabíem que en produir-se l'aixecament a Mataró contra les tropes napoleòniques, es nomenà una Junta de Govern a fi que dirigís la revolta. José Agustín de Olozaga, capità de navili, passà a formar part de l'esmentada Junta. Olozaga era el comandant militar de Marina de Mataró des del primer de novembre de 1803.

Després de la desfeta del dia de Corpus, dia en què els francesos, comandats per Lechi, van entrar a sang i foc a Mataró, els integrants de la Junta de Govern fugiren en desbandada. Olozaga, però, degué restar a Mataró, ja que *fué conducido à Barcelona por los franceses, que invadieron la ciudad de Mataró en 21 del citado mes de Junio*. Davant l'empresonament d'Olozaga, l'aleshores capità general de Catalunya, el comte d'Ezpeleta, nomenà com a comandant interí de la Província de Marina Antonio Porta, *Coronel de los Reales Ejércitos*.

Porta, però, durà molt poc al capdavant de la Comandància. *Como en aquella sazón era el principio de la fermentación de este Principado, fué también el tiempo en que declarando traydor a la patria al Conde de Ezpeleta, tuvieron por tales a todos los empleados de su orden; así fué que en la noche de 27 de Julio del mismo año [1808], entraron en esta indefensa Ciudad cien Migueletes, y se llevaron preso al Coronel Porta, por disposición de la Junta de Granollers, a la qual fué presentado, y trasladado desde allí a Tarragona; en donde fué conducido a presencia del Excmo. Sr. Marqués de Palacio, que acabava de llegar con tropas de Mahón y de ser nombrado Capitán General del Ejército y Principado de Cataluna. Este*

general hallándolo inocente, le dió destino en el Ejército que empezaba a formarse; y en el día [19 de juliol de 1809] se halla el expresado Porta de Comandante de una división de tropas en las inmediaciones de Hostalrrich. En definitiva, Antonio Porta només fou comandant de Mataró des del 21 de juny al 27 de juliol de l'any 1808.

Coneixem la història de José de Olozaga i d'Antonio Porta gràcies al problema que, si bé involuntàriament, tots dos crearen a Víctor Hernández, qui, com a oficial comptador, era l'encarregat de portar els comptes de la Província Militar de Marina de Mataró. Després de l'arrest d'Olozaga, Hernández continuà pagant-li el seu sou, *porque no parecía justo privar a tan buen patricio (y que se veía preso por haver sido el primero en abrazar la justa causa que defiende toda la nación) de aquel corto auxilio*, però també va haver de satisfer a Porta les quantitats que li pertocaven com a comandant interí. Això, és clar, va fer que durant poc més d'un mes es registrés un doble assentament comptable que Hernández hauria de justificar posteriorment als seus superiors de Cartagena.

Quan el 27 de juliol de 1808 Porta fou apartat del seu càrrec a Mataró, es nomenà com a comandant interí el tinent de navili retirat Bernardo Pérez de Rada, qui fins aleshores havia estat el segon comandant. Com veurem més endavant, Pérez de Rada es dedicà plenament al seu nou càrrec, i treballà incansablement al costat de les autoritats resistents al Francès. Ara bé, en no ser el titular de la Comandància de Marina, tingué alguna dificultat a l'hora d'imposar la seva autoritat, que fou posada en dubte per algunes de les juntes corregimentals que es crearien per resistir les tropes napoleòniques.

Pel que fa a José de Olozaga, sembla ser que ja mai més es faria càrrec de la Comandància de Mataró. A principis del mes de maig de 1809 arribà a la ciutat la notícia del seu alliberament: *He sabido extrajudicialmente que el Capitán de Navío Dn. José Agustín de Olozaga que era Comandante militar de marina de esta Provincia, ha podido fuar de Barcelona (en dónde se hallava preso por los franceses).* L'última notícia que podem facilitar d'Olozaga és que el 19 de maig de 1809 es refugià a Cartagena, d'on segurament passà a algun a algun altre destí diferent al de la Comandància de Marina de Mataró.

LES TRIBULACIONES DE BERNARDO PÉREZ DE RADA.

Així és que Bernardo Pérez de Rada quedà ja definitivament com a comandant de Marina de Mataró fins al final de la guerra. I dèiem abans, que es prengué molt seriosament la seva tasca. Val a dir que no hi havia motius per menys. Tot repassant alguns dels papers que ens ofereix l'*Archivo Histórico de l'Armada de Cartagena* (3), podem copsar, ni que sigui d'una manera aproximada, els problemes que els francesos provocaren des de la mar. Bé és cert que la supremacia a la mar era dels anglesos, però això no vol dir que els francesos no continuessin fent de les seves. I és que l'actitud dels anglesos fou sovint prou ambigua, i els seus interessos no sempre coincidiren amb els de la gent del país.

Pel que podem copsar als papers consultats a Cartagena, podríem resumir la situació a la mar durant aquells temps de la següent manera: d'una banda, els francesos s'esforçaven a dificultar la navegació davant les costes catalanes; això ho aconseguien mitjançant l'armament de vaixells corsaris que, des de ports francesos, feien ràpids apropaments durant els quals capturaven vaixells mercants i de pesca espanyols. Per un altre costat, hauríem de contemplar les autoritats del país; aquestes, ocasionalment d'acord amb els vaixells anglesos que patrullaven per la zona, treballaren constantment tot mirant d'aturar els corsaris francesos; aquest esforç de les autoritats resistents no sempre obtindria els fruits desitjats, tant és així que hom hagué d'anar prenent mesures cada vegada més dures a fi de fer front als francesos.

No cal dir que entre la documentació consultada hem trobat diverses notícies de captures de vaixells corsaris francesos davant les costes catalanes. Igualment, cal fer notar el constant intercanvi d'informacions sobre els moviments d'aquests vaixells. Així, sabem per exemple que durant l'estiu de 1809 s'havien capturat uns corsaris francesos els quals, al mateix temps, tenien presos per les Illes Balears vaixells mercants espanyols. Igualment, es tenia notícia de nous vaixells pirates francesos que s'havien armat a Marsella i a Gènova; en d'altres ocasions també provenien de Toló. La resposta de la superioritat militar fou armar un vaixell a fi d'intentar capturar els corsaris. De la mateixa manera, es donà l'ordre de navegar amb precaució als capitans i als patrons de les embarcacions que transitaven per la zona.

El mateix Bernardo Pérez de Rada ens dóna diverses notícies de les incidències a la mar durant aquell temps (4). Així, a principis del mes de setembre de 1809, Pérez de Rada informa de la sol·licitud de col·laboració de la Junta Corregimental de Mataró a fragates angleses, amb la finalitat d'aturar uns vaixells francesos que se sabia que s'acostaven amb la idea de proveir a Barcelona; aquestes fragates angleses provenien de l'esquadra britànica que intentava bloquejar els francesos de Toló. Aquella mateixa setmana, la tropa de la fragata anglesa *Idra*, que patrullava davant la costa de Badalona, desembarcà a aquesta localitat per rebutjar els francesos que hi havien entrat des de Barcelona. Uns dies més tard el comandant militar de Marina de Mataró ens informa de la sortida d'una esquadra francesa de Toló; aquesta vegada, però, es va tractar d'una falsa alarma.

Unes setmanes després, però, la cosa va anar de veritat. No ens n'estem de transcriure part del comunicat de Pérez de Rada: *...la Escuadra Enemiga salió de Tolón con gran número de transportes y dirigiéndose a esta Costa avistó la del Lord Collingwood en las aguas del Cabo de Creus, y abandonando aquella otros transportes, varió el rumbo escapándose, lo que visto por el referido Lord se asegura tomó el partido de hir en su seguimiento con todos los navíos de su mando y destacó las Fragatas y bergantines a perseguir los transportes, y por ahora sólo se sabe que las playas del Ampurdán y golfo de Rosas están llenas de fragmentos de Embarcaciones y varios víveres que escupe el mar de que se deduce que será cierto lo que se ha dicho que enfrente de dicho Rosas fueron quemados ocho Barcos y hechados a pique y estrellados en la costa (...).*

També és en un comunicat de Pérez de Rada on trobem la descripció dels vaixells corsaris francesos i de les mesures empreses en contra seu: *De las declaraciones tomadas a varios Patrones de faluchos de Tráfico y Pescadores que han sido apresados por los Enemigos de Barcelona y han podido escaparse, [se sabe] que son ya sobre catorce los conducidos [a] aquel Puerto; todos los que han sido sorprendidos [lo han sido] por Palangreros tripulados por unos de 15 a 20 hombres armados con fusiles, trabucos y sables; resulta que están prontos a salir de dicho Puerto tres Corsarios chicos el uno con dos pedreros y los otros [con] dos Fusiles, Pistolas y Sables. Una Coleta armada con 6 obuses y dos canones y un Zaveque con canones cuyos calibres ignórase, y que se está recorriendo a toda prisa al Bergantín Prueba al que han aparejado de Corbeta.*

La situació, però, lluny de millorar, es degué anar agreujant. Tant és així que durant l'estiu de l'any següent, el 1810, es prohibí sortir dels ports espanyols cap vaixell mercant sense anar acompanyat per una força que el posés a cobert dels corsaris francesos. L'any següent, el 1811, es van declarar en estat de bloqueig tots els ports de la costa espanyola ocupats pels enemics. La normativa que es va establir en aquest sentit fou molt estricta: per entrar i sortir dels ports caldria un salconduit visat pel capità de la Marina Britànica; s'embarcaria, per tant, el carregament dels vaixells espanyols que fossin detinguts sense l'esmentat salconduit. Igualment, es donaria avís a les embarcacions estrangeres d'atracar en ports lliures i d'allunyar-se de la costa; si no complien amb aquestes ordres també se'ls embarcaria el carregament.

No tot, però, serien males notícies. El 12 d'abril de 1811 les forces resistents van recuperar el castell de Figueres. El mateix governador de Cartagena va fer pública la notícia (5). El cas és que *...con motivo a los nuevos y felices acontecimientos de nuestras Armas, en Cataluña...* es van poder prendre algunes mesures més ofensives. Així, es disposà que els falutxos de Tarragona passessin a Roses i que tots els vaixells disponibles anessin a Tarragona amb queviures. L'alegria, però duraria poc, ja que els mes de juny les tropes napoleòniques de Suchet envairien Tarragona.

L'AVENTURA D'ALEJANDRO DE MIR.

No voldríem acabar aquesta comunicació sense esmentar de nou les dificultats amb què constantment es va trobar Bernardo Pérez de Rada en el desenvolupament del seu càrrec. Les peripècies per les quals passaria Alejandro Antonio de Mir, subaltern de la Comptadoria de la Província de Marina de Mataró, ens donaran més dades en aquesta direcció (6). Víctor Hernández, oficial comptador de la Província, necessitava cobrar de la Junta Superior de Catalunya 5.000 duros, a fi de satisfer *los Socorros y pagar de anticipación a la Marinería de esta Provincia, embargada y destinada para servir Campaña en los Bajelos de S.M. y para las demás atenciones del Real Servicio.* Així, a principis de desembre de 1808, de Mir fou enviat a cercar els membres de la Junta Superior, a fi de realitzar l'esmentat cobrament; portava amb ell un ofici de Pérez de Rada tot sol·licitant els 5.000 duros,

així com un passaport signat per Antoni de Coupigny, corregidor de Mataró. Les darreres notícies indicaven que els membres de la Junta Superior es trobaven a Vilafranca del Penedès; fou cap allà, doncs, on es dirigí primerament Alejandro de Mir. Un cop arribat a Vilafranca, però, no li fou possible remetre l'ofici de Pérez de Rada, ja que *había salido el Excmo. Señor Presidente al encuentro de los enemigos, que bajavan del Ampurdán para Barcelona*. Davant la derrota que l'exèrcit resistent va patir al cap d'uns dies davant les tropes franceses, de Mir ens explica com es decidí lliurar l'esmentat ofici a *los Señores Obispo de Barcelona, a Don José Espiga, Canónigo de la Santa Iglesia de Lérida (...) y a Andrés Ibáñez, Ministro de la Real Hacienda, Vocales todos de la referida Junta Superior, y en su vista me contestaron [que] quedavan enterados de mi Comisión, pero que no me podían despachar por no haver caudales y aún quando los hubiese faltaban otros tres Bocales para resolver, de quienes no se sabia el paradero*. Aleshores la Junta Superior es traslladà a Tarragona, i Alejandro de Mir, davant la impossibilitat de rebre els diners, tornà cap a Mataró, tot passant per Capellades, Igualada, Montserrat, Terrassa, i el Vallès, *caminando siempre sobre Nieve a fin de no encontrarme con el Ejército Francés*.

Al cap d'un any, Alejandro de Mir es lamentava a la superioritat de Cartagena que, després de passar disset dies *divagando a varios parages en busca de los Senores Bocales de la Junta Superior*, no havia rebut els 1.360 rals de billó que, segons la *Real Instrucción expedida para Conducciones de Caudales de Real Hacienda*, li corresponien.

Albert Dresaire i Gaudí

NOTES

- 1.- BEULAS i ORS, Eloi; DRESAIRE i GAUDÍ, Albert. *La Guerra del Francès a Mataró (1808-1814)*. Mataró, 1989. Col·lecció Caps de Bou, 13.
- 2.- ARCHIVO HISTÓRICO DE LA ARMADA. Cartagena. (AHAC). P.I.A. P.22. L-1. (vol. 5). *Provincia de Mataró. Lista de los oficiales de Guerra y demas Interinos que tienen destino en ella con obgeto al gobierno de la Matricula. Año de 1800*.
- 3.- AHAC. R II a. L 13. Hem pogut consultar diversos comunicats i cartes adreçats al capità general de la Zona.
- 4.- BIBLIOTECA POPULAR DE LA CAIXA LAIETANA. *Comunicats de Bernardo Pérez de Rada, comandant militar de Mataró*. Els esmentats comunicats van dirigits a Antonio Escaño, ministre de Guerra.
- 5.- AHAC. P II. L I. L-105.
- 6.- AHAC. P II. L I. L-105. Cartes i certificats signats per Alejandro de Mir.